

ВИСНОВОК

**Про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
СТОЛЯР ОКСАНИ ОЛЕКСІЇВНИ**

**на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ТАРИФОУТВОРЕННЯ
ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки.

спеціальність: 051 Економіка.

Актуальність теми. В умовах ринкових відносин результати роботи кожного підприємства значною мірою залежать від функціонування механізму тарифоутворення, що забезпечує економічну самостійність підприємства, його конкурентоспроможність та стійкий фінансовий стан. Проте газорозподільні компанії, які чинять вплив на економічні процеси країни загалом, в умовах постійного реформування залишаються із проблемами щодо забезпечення власної конкурентоспроможності, покращення техніко-технологічного забезпечення виробничих фондів, створення умов взаємовигідного тарифоутворення для всіх суб'єктів споживання та господарювання в напрямі формування єдиного національного лібералізованого газового ринку. Виникає необхідність здійснити інноваційні зміни, впровадженні у діяльність газорозподільних підприємств, зокрема переглянути практичні та методичні підходи щодо удосконалення діяльності через забезпечення інноваційних якісних змін механізму формування встановлення плати за послуги газорозподільних підприємств.

Зважаючи на викладене вище, тема дисертаційного дослідження Столяр Оксани Олексіївни є актуальною, своєчасною і вирішує науково-прикладну проблему обґрунтування теоретичних положень та розробки науково-прикладних засад у сфері удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств, зокрема, в частині застосування науково-методичного підходу до імітаційного моделювання удосконалення такого механізму з врахуванням фактору часу і платіжної дисципліни та можливістю визначити оптимізований розмір тарифу для суб'єктів газового ринку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дисертаційну роботу виконано згідно з планами науково-дослідних робіт Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу у межах держбюджетної теми Інституту економіки та менеджменту ІФНТУНГ «Наукові та прикладні засади управління розвитком галузевих та регіональних суспільних систем» (№ держреєстрації 0117U003830, 2017-2020 рр.) № 25-135-46 від 05.06.2020 р., що включає науково-дослідну тему «Теоретико-прикладні засади маркетингової

діяльності в умовах інформатизації бізнес», в межах якої автором проведено дослідження соціальної функції держави в механізмі тарифоуворення на газ.

Конкретна особиста участь автора в одержанні результатів.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є результатом особистих наукових досліджень автора та знайшли відображення у наукових публікаціях. Внесок автора у праці, опубліковані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Ступінь обґрунтованості запропонованих здобувачем положень, висновків та рекомендацій. Положення, висновки та рекомендації, отримані автором у процесі дослідження, належним чином аргументовані та науково обґрунтовані. Достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується їх науковим обґрунтуванням, яке базується на критичному осмисленні здобутків вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі; застосування системного підходу, відповідністю використаних наукових методів завданням, поставленим у ході дослідження, структурованість та логічною послідовністю етапів дослідження, значним обсягом опрацьованих джерел, змістовною інформаційною базою, яка включає законодавчі акти за тематикою виконаної роботи, інтернет-ресурси.

Вивчення рукопису дисертації, а також публікацій здобувача підтверджує високий ступінь обґрунтованості та достовірності основних положень наукової новизни і висновків дисертації. Структура дисертаційної роботи побудована за логічною послідовністю викладу матеріалу відповідно до поставленої мети і завдань дослідження. Текстова частина дисертації доповнюється таблицями та рисунками, що свідчить про вміння автора опрацювати й узагальнювати матеріал, а композиція самої роботи – про володіння автором прийомами наукового пошуку.

Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості.

Отримані в процесі дослідження наукові результати в сукупності дозволили розв'язати важливе науково-практичне завдання, що спрямоване на удосконалення та поглиблення існуючих теоретичних та науково-методичних положень щодо удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств.

Основні положення що визначають наукову новизну дисертаційної роботи:

удосконалено:

- теоретичний та практичний базис формування тарифу на послуги розподілу газу газорозподільними підприємствами, зокрема представлено комплекс ключових принципів функціонування (з одного боку діють принципи економічної обґрунтованості витрат, які документально підтверджені та понесені підприємством, а з іншого – принципи державного регулювання тарифів для узгодження інтересів постачальників і споживачів) та сформовано авторську подачу механізму

тарифоутворення, що на відміну від інших забезпечує прозорість та визначеність суті його функціонування, сприяє уникненню планової збитковості газорозподільних підприємств;

- науково-методичний підхід до імітаційного моделювання механізму тарифоутворення на послуги розподілу газорозподільних підприємств, який базується на врахуванні фактору часу і платіжної дисципліни, а також дозволяє визначити розмір тарифу, що є оптимізованим (прийнятним) для споживачів, держави і підприємств, що, на відміну від існуючих, дозволяє підвищити ступінь обґрунтованості управлінських рішень на основі їх комплексної оцінки, корегувати діяльність в процесі оперативного управління і таким чином збільшити результативність функціонування підприємства;

набули подальшого розвитку:

- методичні підходи до формування тарифної політики газорозподільних компаній з врахуванням специфічних особливостей діяльності, інтересів суб'єктів газового ринку з акцентуванням на збереження прав споживача та із врахуванням можливості реалізовувати операторами газорозподільних систем зобов'язання інвестувати в системи, які вони експлуатують, незалежно від правових механізмів користування;

- аналітичні характеристики економічної моделі тарифу на розподіл природного газу за допомогою методу верифікації з виділенням елементів моделі та порівнянням їх з світовими успішними аналогами, що дозволило визначити досліджувану модель відповідною не у повній мірі ефективним у світі принципам багаторічного стимулюючого регулювання, та на відміну від інших дає змогу у разі зменшення/економії суб'єктом господарювання витрат на оплату праці завдяки оптимізації кількості працівників чи виробничих витрат застосовувати тарифну виручку на конкретні заходи стосовно управління господарським суб'єктом.

- методичний підхід до вираження узагальненого інтересу у вигляді заданих критеріїв оптимальності, що представлено у вигляді функції корисності через поєднані методики компромісного аналізу і тарифоутворення, що на відміну від інших дало можливість обґрунтувати інформаційну модель збору і консолідації даних для формування тарифу з врахуванням оптимальних критеріїв, визначених на основі компромісного механізму узгодження інтересів сторін, а саме: продавця як надавача послуг газорозподілу (газорозподільні підприємства), покупця як отримувача послуги (споживачі газу); та сформувані базис для розроблення імітаційної моделі формування тарифу на послуги розподілу природного газу газорозподільними підприємствами;

- наукові засади до формування економіко-математичної моделі розрахунку компромісних тарифів на послуги розподілу природного газу газорозподільних підприємств, що, на відміну від існуючих відрізняється урахуванням специфіки

тарифоутворення та базується на принципах компромісного аналізу, модифікованих для використання в мікроекономічних системах.

- методичний інструментарій економіко-експертного дослідження тарифів на послуги з розподілу природного газу газорозподільних підприємств з метою збереження принципу відкритості при встановленні тарифів та, що на відміну від існуючих надає можливість користуватися результатом проведеної експертизи, а стейкхолдерам забезпечить проінформованість щодо дотримання критеріїв оптимальності відносно себе, чи іншої сторони, зацікавленої у переважанні власних вигод.

Наукове значення роботи. У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні та методичні положення щодо удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств. Систематизовано епістемологічні підходи та практичну проблематику щодо тарифу на послуги розподілу газу. Окреслено концептуальні засади еволюції європейських підходів встановлення тарифів газорозподільних компаній. Визначено особливості вітчизняних методик формування тарифів на розподіл газу.

Розглянувши організаційно-економічні відносини на основі законодавчих актів та дослідивши особливості існуючих методів встановлення плати на послуги розподілу природного газу, візуалізовано механізм тарифоутворення на послуги розподілу природного газу газорозподільних підприємств з можливими напрямками вдосконалення на основі оптимізації. Вдосконалено механізму тарифоутворення в сфері газорозподілу через реалізацію комплексу організаційно-економічних заходів, що дозволить захистити споживачів від необґрунтованого завищення тарифів, забезпечити безбитковість функціонування газорозподільних підприємств, створити цільові орієнтири для впровадження заходів щодо розвитку в газорозподілі, регулювання і контролю витрат і прибутку в цій сфері на основі оптимізації. Проведено аналіз складових тарифу газорозподільні компанії, розглянувши всі складові планового тарифу на досліджуваному підприємстві, відстежено складність та ієрархічність зв'язків, які діють у даній стратегічній галузі. Доведено, що економічна модель тарифу на розподіл природного газу дозволяє у разі зменшення суб'єктом господарювання витрат на фінансування фонду оплати праці у базовому періоді для оптимізації кількості працівників (при умові збереження технічної безпеки щодо надання послуг розподілу природного газу) та/або обсягів виробничо-технологічних витрат використовувати тарифну виручку, отриману за рахунок такої економії коштів. Методом верифікації на основі виділення елементів моделі та порівняння їх з світовим успішним досвідом регулювання, визначено досліджувану модель відповідною не у повній мірі принципам на основі багаторічного стимулюючого регулювання, які показують свою ефективність у світі.

Виражено узагальнений інтерес у вигляді заздалегідь заданих критеріїв оптимальності, що представлено у вигляді певної функції корисності. Щоб врахувати природу формування узагальнених інтересів та для комплексного врахування всіх параметрів формування узагальненого інтересу поєднано методики компромісного аналізу і тарифоутворення. Як підсумок обґрунтовано інформаційну модель збору і консолідації даних для формування тарифу з врахуванням оптимальних критеріїв, визначених на основі компромісного механізму узгодження інтересів сторін, а саме: продавця як надавача послуг газорозподілу (газорозподільні підприємства), покупця як отримувача послуги (споживачі газу). Запропоновано економіко-математична модель розрахунку компромісних тарифів на послуги розподілу природного газу газорозподільних підприємств, що відрізняється урахуванням специфіки тарифоутворення, що полягає в непридатність до галузі класичного закону попиту і пропозиції в зв'язку з нецінковою природою коливання обсягу споживання досліджуваних послуг, а також їх соціальний характер; Запропоновано науково-методичний підхід до імітаційного моделювання удосконалення механізму тарифоутворення на послуги розподілу газорозподільних підприємств, який базується на врахуванні фактору часу і платіжної дисципліни, а також дозволяє визначити розмір тарифу, що є оптимізованим (прийнятним) для споживачів, держави і підприємств. Визначена авторська комплексна методика економіко-експертного дослідження тарифів на послуги розподілу природного газу для газорозподільних підприємств для удосконалення механізму визначення плати за такі послуги.

Практичне значення роботи полягає в тому, що узагальнені в дисертаційній роботі теоретичні та методичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджено у практичну діяльність: ТОВ «Чернігівгаз збут», де апробовано аспекти методики проведення економіко-експертного дослідження формування тарифів на послуги газорозподільних компаній, що дозволить визначити збалансованість інтересів усіх суб'єктів ринку природного газу, дотичних до встановлення плати за вказану послугу, як наслідок виникає можливість підприємства забезпечувати принцип інформаційної відкритості (№ 14701. Сл. 6544/1-0620 від 10.06.2020 р.); Регіональної газової компанії «Івано-Франківськгаз», де запроваджено методичні підходи вдосконалення існуючої методики тарифоформування, які носять характер інноваційності (№ 100 від 12.06.2020 р.); Департаменту економічного розвитку, курортів і туризму Хмельницької обласної державної адміністрації, де запроваджено пріоритетні напрями удосконалення механізму формування тарифів на послуги газорозподільних компаній, що дозволить визначити збалансування інтересів усіх

суб'єктів ринку природного газу, дотичних до встановлення плати за вказану послугу (№ 0301-1266/20 від 19.06.2020 р.).

Основні теоретичні положення, методичні розробки, узагальнення і висновки, що містяться в дисертаційній роботі, також використовують у навчальному процесі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу при викладанні дисциплін «Моделювання господарських процесів», «Моделі оцінювання підприємницьких рішень», «Управління бізнес-процесами в торгівлі» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (довідка № 25-135-46 від 05.06.2020 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення та найвагоміші результати дисертаційної роботи опубліковано у 9 роботах, серед яких 3 статті у науково фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу, 5 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, які свідчать про апробацію матеріалів дисертації. Загальний обсяг публікацій – 4,34 друк. арк., із яких особисто автору належать 3,23 друк. арк.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертації були представлені й одержали схвальну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах, зокрема: «Науково-дослідні розробки: сучасні вимоги, оцінка ефективності, комерціалізація» (м. Івано-Франківськ, 2019 р.), «Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку» (м. Одеса, 2019 р.), «Міжнародні, нормативні та управлінські аспекти соціально-економічного розвитку» (м. Київ, 2019 р.), «Eurasian scientific congress» (м. Барселона, Іспанія, 2020 р.), «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах» (м. Івано-Франківськ, 2020 р.).

Відповідність дисертації вимогам МОН. Дисертація відповідає вимогам пункту 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Дисертаційна робота Столяр Оксани Олексіївни на тему «Удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств» відповідає спеціальності 051 «Економіка».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана діловою українською мовою з науковим стилем викладання її змісту, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, логічною послідовністю розглянутих питань, точністю використання спеціальної термінології, чіткістю, ясністю та об'єктивністю викладення матеріалів дослідження.

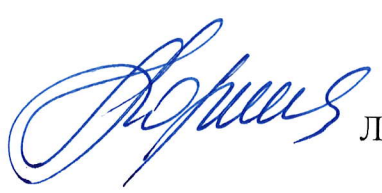

Загальний висновок:

Враховуючи вищенаведене, рекомендуємо дисертацією Столяр Оксани Олексіївни на тему «Удосконалення механізму тарифоутворення газорозподільних підприємств» до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 051 Економіка) у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти

Проректор з науково-педагогічної діяльності,
доктор економічних наук, професор

Л. Т. Гораль

Завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор

І. Г. Фадеева

Підпис(и)	Л. Т. Гораль, І. Г. Фадеева
посвідчую	
Учений секретар ІФН УНІ	Др. В. Прохорук
№	20

